

STYX – râul care desparte viața de (o altă) viață

Gabriel Cazan publică la Editura SINGUR, Târgoviște, anul acesta, 2013, o carte incitantă, arondabilă genului SF: "Pe malul râului Styx". Genul acesta nu-i este străin autorului, el debutând în acest tip de literatură în 2008 cu "Umbra", Editura Europroduct Pitești. Se pare că genul i-a priit de minune pentru că, în 2010, publică romanul "Krystall" la Editura Tiparg, și apare în "Antologia Revistei Singur" cu povestirea "Sfera de foc", iar în 2012, tot la Editura SINGUR, este publicat în culegerea de proză scurtă: "Sfera de foc". Bine primit de critica genului, încurajat de succesul acestor tipărituri, Gabriel Cazan ne propune de această dată un roman amplu, impregnat de multe elemente specifice SF-ului, dar puse în pagină nu doar de dragul aglutinării ci cu știința scriitorului ce stăpânește domeniul și cu documentarea necesară. Da, pentru că genul SF nu este, de multă vreme, doar o stare survenită sau indusă de imaginativ, ori rodul unui onirism tehnicizat prin limbaj, fie el inventat, fie împrumut din reviste și dicționare tehnico-științifice etc.

Gabriel Cazan face dovada unei baze informaționale științifice bine stăpânite, prin urmare, științific organizate, căreia i se alătură una filosofică și mitologică, împreună folosite de-a lungul unei povești petrecute într-o lume a viitorului, o lume în care tandemul om-robot trăiește într-o armonie relativ stabilă, lume în care, desigur, dragostea își face loc, dar numai în relația inter-umană, conform cutumei clasice și morale, bărbat-femeie, astăzi, în medii din ce în ce mai vocale, contestată.

*

Romanul SF modern trebuie să aibă o bază solidă științifică, ceea ce îi conferă un sistem argumentativ solid la confruntarea cu cititorul avizat, dar și cu cel specializat. Astăzi, literatura SF este deja un domeniu al creației care s-a aliniat imperativului demonstrației nu doar logice ci și strict științifice. Ce-i mai rămâne, atunci, se pot întreba neofiii, scriitorului ca atare, dacă totul se rezumă la rigoare provenită din calcule și formule? Destule, am zice, pentru că știința poate fi povestită în limbajul obișnuit, toate marile descoperiri sunt transferabile tărâmului povestirii, basmului, legendei și, de aici, a mitului. Fizica cuantică, ultima mare "găselniță" scriitoricească - astăzi, și ea, oarecum, ca leit motiv SF, depășită - are, spre exemplu, rădăcini adânci în inegalabilul basm românesc "Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte", unde eroul transgresează viața, învinge moartea, timpul și spațiul nemaexistând în termenii lumești. Motivul acesta, al timpului și spațiului ca elemente identice, pe de o parte, și convenționale, pe de alta, vine și din pre-anticul poem "Ghilgameș", din cultura mesopotamiană, cultură care, conform unor dovezi încă supuse discuțiilor specialiștilor, are tangențe cu spațiul traco-get. În acest context de cultură și vechi origini de civilizație, dacă admitem mitul lui Orfeu și al Euridicei - la care povestirea lui Gabriel Cazan face trimitere prin intermediul mitului râului Styx, ce desparte tărâmul vieții de cel al morții (Styx înseamnă în limba greacă veche, *râul urii*), și al luntrașului Charon, cu câinele său celebru, Cerber - ca fiind preluat de către greci din aceeași cultură traco-getă, ca și cel al lui Apollo și al lui Dionysos, ne aflăm mult mai aproape de niște surse ce ne fac să ne aplecăm cu o atenție mai mare asupra unor astfel de scrieri românești, inclusiv și dintr-un sentiment legat de apartenența la un spațiu ancestral extrem de pertinent științific, modern cu adevărat pentru acele timpuri, aici, din vatra carpato-danubiano-pontică. Dincolo de aceste considerații impregnate de un relativ

subiectivism, romanul "Pe malul râului Styx" are certe elemente de prozodie SF, stârnește prin dinamica dialogului și prin structura epică în care urmărim, la un moment dat, două, sau chiar trei povestiri, alternativ, succesiunea lor necreând disconfort la lectură, dimpotrivă - incitând.

Motivul morții este central în povestea lui Gabriel Cazan, moartea privită doar ca o "trecere", ca o poartă de la o stare de conștiință la alta. Creierul uman este capabil - au demonstrat-o oamenii de știință - să folosească acel fond energetic de 20 de wați pentru a transla ființa care suntem noi, oamenii - sufletul, într-o accepțiune mai îndeobște - spre o altă dimensiune. Practic, să trecem, din momentul așa-numitei morți, într-un alt univers, ceea ce conduce, logic, dar și demonstrabil prin fizica cuantică, spre admiterea existenței mai multor universuri, deci a teoriei multiversului, sau a pluriversului, adică a existenței mai multor universuri. Câte, nu vom ști, poate, niciodată, dar tocmai de aceea teoria multiversurilor este captivantă, sprijinită, de altfel, de multe alte contexte cotidiene, religioase, în special, filosofice, mai ales.

*

Povestea din romanul "Pe malul râului Styx" converge spre o astfel de demonstrație, în care moartea face parte din viață, și în care inteligența este o stare naturală care translează dimensiunile temporare, inclusiv tandemul om-robot fiind un argument în acest sens, dar numai până la limita aceluia subtil ghem energetic, de 20 de wați, pe care creierul uman îl primește în dar la naștere, la sosirea în acest univers, și care dar îl ajută să se transfere... *dincolo*, într-un alt univers, din cele multe altele ale multiversului, și cărui transfer, noi îi spunem atât de neelegant și depreciativ, în definitiv, moarte. Ghemul energetic la care ne referim este legătura noastră, ca oameni, cu Cosmosul, cu Infinitul, el poate fi chiar Infinitul, condensat ca o super-novă, spre exemplu, sub calota noastră craniană! Mai dificil este să-i definim clar originea, să-l caracterizăm indubitabil pe acela care ni-l dă, deci proveniența lui inițială. Aici - sau de aici încolo - lucrurile se cam complică, științific vorbind, însă, pe scurt, până una-alta, lumea îi zice aceluia... generator energetic multiversal Dumnezeu, ori Spirit Absolut, Ființa Supremă, Conștiința universală, sau oricum altcumva în sensul unui "stăpân al cerurilor". Este, altfel spus, conform celor demonstrate de prof. dr. Dumitru Constantin Dulcan, medic neurolog și psihiatru, cercetător în domeniul conștiinței, filosof, în cărțile "Inteligența materiei", Editura Eikon, Cluj, 2009, ediția a III-a, revăzută și adăugită, și "Mintea de dincolo", Editura Eikon, 2013, o **Inteligență universală**, căreia i se subsumează toate cele care sunt, au fost și vor fi, adică o existență într-un prezent continuu, nimic nefiind ieri, sau azi, ori mâine. În Formula AS nr. 1067/2013, într-un interviu, prof. dr. Dulcan spune: <<Am scris întâi "Inteligența materiei", pentru că am vrut să argumentez științific intuiția că în spatele tuturor lucrurilor se află o Rațiune universală care ordonează și coordonează totul. Și că această Rațiune e Dumnezeu. Dacă Dumnezeu există, atunci și noi, oamenii, trebuie să avem un sens. (...) Acum, ceea ce am încercat în cartea "Mintea de dincolo" a fost să arăt că experiența morții clinice vine să susțină cu argumente clare originea noastră spirituală - idee pentru care pledează descoperirile fizicii cuantice, religiile, psihologia transpersonală, științele neurocognitive și nu numai acestea. Toate sursele discutate ne spun că viața noastră pe pământ e doar o mică parte din ceea ce avem de trăit, o lecție pe care trebuie să ne-o însușim pentru evoluția noastră spirituală.>>

*

Gabriel Cazan avertizează în preambulul povestirii sale asupra "cheii" în care a fost conceput firul epic, făcând o succintă, dar elocventă introducere în tema și conexiunile ei științifice, moderne, referințele ajutând nu doar la înțelegerea cărții dincolo de textul ei propriu-zis ci și dintr-o perspectivă mai largă, atât științifică cât și religioasă, până la urmă. Neputința umană în fața dimensiunilor imposibil de imaginat ale creației multiversale, conduce, simplu, la accepțiunea lor religioasă și la smerenia cuvenită, dar, să nu uităm acel ghem energetic de 20 de wați, care ne păstrează în legătură directă, luminoasă și eternă cu toată această imensitate și care ne obligă, mai mult sau mai puțin conștient, s-o scotocim, s-o definim, s-o înțelegem. Înțelegerea ei poate surveni și prin lucrările SF, precum cea a lui Gabriel Cazan, salutară ca realizare a genului, sustenabilă în plan strict științific, dar și literar și filozofic, deci o lucrare pleneră care scurtează, am zice, calea spre risipirea angoasei celei mari a omului, dintotdeauna: moartea.

*

Înceiem pledoaria noastră pentru lectura acestui roman modern, incitant, bine condus scriitoricește, cu un alt citat din același interviu al prof. dr. Dumitru Constantin Dulcan, spre o mai temeinică susținere a celor de noi aici afirmate, și de Gabriel Cazan, în romanul său, "Pe malul râului Styx", povestite: "Tocmai pentru că sunt medic neurolog și am studiat creierul, pot să afirm cu tărie că mintea omenească nu se reduce la reacțiile biochimice care au loc în creier. S-au făcut măsurători ale momentului în care sunt activate diferite arii din creier și ele demonstrează că aceste activări preced cu câteva miimi de secundă conștientizarea lor. Cu alte cuvinte, decizia de executare a unei mișcări pare a fi luată înainte de a fi informat creierul. Și atunci, dacă inițiativa creierului precede, oarecum, voința noastră de a acționa, ne întrebăm firesc: *gândim sau suntem gândiți?* Nu avem încă o teorie coerentă referitoare la conștiință. Experiența morții clinice pledează pentru independența conștiinței față de creier. Nu creierul generează conștiința, așa cum încă se crede la modul general, ci conștiința are în primire un creier, de care se folosește de-a lungul unei vieții, pentru a se informa, a experimenta și a evolua."

Aurel Sibiceanu

Glorioșii ani ai ratării

„Salutare, ce onoare și plezir să fii rudă cu Șecspir!!!” „Salutare, Doctore, să cad pe spate, dacă nu-i onoare mare să fii rudă și cu Hipocrate! Ce bine că te văd, că mă bate un gând să-mi iau pensia în cărcă și să plec din Găvana taman la Viana! „Cum așa, poete? De ce nu la Berlin, pe urmele lui Nenea Iancu?! Și, acolo cine o să-ți mai pună matală rahat pe clanță, cine să-ți înfigă zambila-n brânză și șuriul în osânză?” „Apăi, grija asta să nu mi-o ții, că-s români pe acolo cu duiumul, chiar români de soi – colonei și turnători, valutari și samsari, numai sănătos să fiu!” „Întrevăd că vei băga și dricu-n temă! Ia zi, ce-ți mai face diabetu?” „Ca tot proclētu”, Doctore, se bagă peste tot, chiar zilele trecute am ajuns la urgență, cu o micuță comă, de-mi pare că acum trăiesc postum ori cu zile primite în răboj pe daiboj!”

Cam acesta a fost începutul ultimului meu dialog cu doctorul Ioan Ilie, intrat în boema piteșteană pe la apusul comunismului și rămas în ea până către anul 2000, când ultimul nucleu al boemei s-a zburătăcit. Era prin august, Doctorul era aproape același, rubicond, sănătos pe afară, dar cu un ușor năduf în răsufulare. Amândoi aveam obiceiul să dialogăm în zeflema, amestecând rime de ocazie în dialog, „de amorul artei”. Ne-am întâlnit din întâmplare, în fața teatrului Al Davila, am schimbat vorbele de mai sus apoi ne-am retras la o cafea, pe terasa din față, să mai aflăm câte ceva unul despre celălalt. Nu ne mai văzusem de la înmormântarea lui Ion Neguș, omul și politicianul controversat, decedat în septembrie 2011, deși aproape că ne jurasem să ne vedem mai des, să mai ținem aproape, că nu se știe când vine Secerișul... Ne-am întrebat de una, de alta, mi s-a plâns de hachițele inimii, i-am spus că în privința plecării la Viena nu-i glumă, că mi s-a ivit prilejul și mijloacele să locuiesc acolo cu griji mai puține. Discuția a fost lungă și aplicată pe tema plecării mele iar Doctorul a avut puterea și argumentele să mă facă să renunț, punându-mi-le în față pe cele mai dure și mai reale, cele cu impactul psihologic pe care l-aș avea în urma strămutării la etatea de 60 de ani. Apoi am continuat cu „ce mai face Cutare, l-ai mai văzut pe Cutare, Ăla mai trăiește, știi că a murit și Valerică, nu se poate, a murit și Afrimescu?” Și tot așa, dialog de oameni vechi, cu peisajul traversat mai mult de pășări negre... La despărțire a revenit cu o propunere mai veche – de a face un chef pe toamnă, la el la Bascov, unde, printre invitați să fie musai Gabriel Grigore, jurnalistul pentru care Doctorul avea o slăbiciune mare, cam cât aceea pe care o aveam și eu, când Grigore promitea să fie un critic literar de excepție.

L-am cunoscut pe dr. Ioan Ilie cu puțin înainte de 1989, grație prietenilor Ion Durac și Cornel Postolache. Om dintr-o bucată, dar cu oarece toleranță și cu un ascuțit simț al umorului, Doctorul s-a dovedit un prieten de nădejde, un conviv de aur și, după ce a venit libertatea, un pamfletar temut, cu neașteptat de fine întorsături literare. Revenind la anii de dinainte de '89, mi-aduc aminte că la un moment dat obosisem să încarc vagoane, 12 ore pe zi, așa că i-am cerut Doctorului o favoare, adică un concediu medical. „Și, zice, ce mână să-ți rup, poete, ori poate vrei un picior?” „Doamne ferește, i-am zis, știind că se ocupa de recuperarea fracturilor și de medicina sportivă, găsește și dumneata ceva mai acătării, care să nu mă fărâme!” A rămas ca a doua zi să fiu la cabinetul său, pentru a găsi o porțiță unui concediu medical. Numai că

DOCTORUL

tărășenia nu a mai stat așa; pe seară și pe-o jumătate de noapte, la mine acasă s-a întins o convorbire lungă, pe teme culturale, cu actorul Cristian Tutză, care mi-a citit și un capitol nou dintr-o piesă de teatru, la care scria și care-l avea în centru pe Vlad Țepeș, căruia îi inventase o criză mistică, prilej cu care Cristi voia să demonstreze ceea ce el numea erorile fundamentale ale blocului ortodox. Tot în piesa asta, autorul-actor, bine documentat (o seamă de copii ale unor documente istorice i le procurasem chiar eu), denunța ipocrizia partenerilor de alianțe, ai lui Țepeș. În vreme ce discutam ori lecturam, mai trăgeam și câte o măsură de votcă, ne mai stingeam arsurile și cu câte o bere, că doar ne făcusem provizii ample, încă de cu seară! Cum, necum, după miezul nopții ne-am trezim că ieșim din câmpul culturii și intrăm pe cel al competiției sportive! Tot am rupt, cu lovituri de karate, rame de tablou, începând cu cele mai subțiri și, încurajați de succese, trecând la cele mai groase! Așa se face că mâna mea dreaptă și-a frânt câteva metacarpene, chestie care pe Doctor, a doua zi, l-a făcut să izbucnească într-un răs ce părea de neoprit. I-am povestit ce și cum s-a petrecut betegirea mâinii mele scriitoare, m-a îmbiat cu o porție zdravănă de votcă și mi-a dat

bilet de trimitere la ortopedie. Acolo am fost cadorisit, pe drept, cu 90 de zile de concediu medical! Trai și odihnă, Neneacă! Dar, acest episod l-am mai povestit, însă uitând să spun ce a scris Doctorul pe gipsul meu, alături de înscrisurile altor prieteni – unii scriau câte ceva ori de câte ori mă întâlneau, de ajunsese gipsul să arate ca un straniu palimpsest, ca o veritabilă operă de artă, o „instalație”, cum se spune în limbajul plasticienilor! Scris-a doctorul pe ghips: „Când capul este dat în paște, osul ajunge moaște!”

Doctorul s-a stins din viață în ultima zi de octombrie, anul acesta, inima nu i-a mai rezistat... Împună cu Ion Popa Neargeșeanu i-am adus un ultim omagiu, l-am privit descumpăniți, cum stătea întins, undeva dincolo de bine și de rău, undeva departe, unde parcă și viața noastră s-a dus... După minutele de reculegere am pornit spre casa lui Ion Popa, situată la câteva sute de metri de Doctorului, și pe drum am memorat anii petrecuți cu cel plecat, anii în care am scris la „Gogoșa Înfruiată”, suplimentul satiric al cotidianului *Argeșul*, alături de minunații oameni de condei: Gabriel Lixandru, Jean Dumitrașcu, Mădălin Popa, Dan Onofrei, Viorel Zorilă... Cam în aceeași echipă (plus regretatul ziarist Valerică Dumitrescu) am mai scris și la săptămânalul satiric „In-Amicii”, care, din păcate, nu a dăinuit prea mult. În pomenita foaie, Doctorul a publicat pamfletul „Asfaltatorul”, un pamflet cu un aer

literar aproape fantastic și care ar merita să fie predat în școlile de jurnalistică. Deși ținta pamfletului era primarul Tudor Pendiuc, acesta nu s-a supărat, ci dimpotrivă, i-a trimis Doctorului felicitări, printre altele spunând: „este o onoare pentru mine să fiu încondeiat de un om dăruit cu har și onestitate, așa cum este și un bun prilej pentru ca, în calitatea mea de edil, să-mi gândesc mai bine proiectele.” Zilele trecute m-am trezit iar rememorând momentele trăite împreună cu Doctorul și cu alți prieteni și am constatat, ca să zic așa, că prietenul meu nu mi-a spus niciodată părerea lui despre cărțile semnate de mine și pe care i le-am dăruit, cum altfel, decât cu plăcere! Am purtat lungi discuții despre marii prozatori români, despre cei străini, ne-am ciondănit pe teme politice, dar niciodată nu am simțit nevoia să-i citesc o poezie, cum nici el nu mi-a spus vreodată ce i-a plăcut sau ce nu i-a plăcut din cărțile mele. Doctorul a fost un gazetar important, de primă mână, a fost chiar și un analist politic de excepție și nu o dată am fost martor când importanți politicieni locali au recunoscut asta. Era animat și de ideea națională, conștient fiind că globalizarea duce la atenuarea identității până la ștergerea ei. La vremea respectivă nu-i împărțeam acest punct de vedere, dar se pare că timpul și mișcările politice i-au dat dreptate lui și nu numai lui. Cu toate acestea, constat că, mai ale după '90, n-am avut răgazul decât rar, nepermis de rar, să ne reunim cu familiile, la sărbători, să ne cunoaștem mai bine, să trăim cu adevărat, dincolo de reuniunile de boemi, risipiți în șarje umoristice, în libații bahice și în dispute ideologice. Nu pot să închei fără a semnala un atac de-a dreptul grotesc, întâlnit de mine în lumea virtuală, a cărui țintă a fost Dr. Ioan Ilie, la o lună după ce a fost coborât în mormânt. O ființă cu nume de pripas pe o rețea de socializare, după ce i-a atacat pe mai toți oamenii de cultură de prin partea locului, după ce a încercat să discrediteze cele două reviste literare, sprijinit fiind și de

niște neica-nimeni, veleitari grafomani, a găsit cu cale că trebuie să-și atârne în panoplia de refulări și persiflarea decedului Dr. Ioan Ilie. Această infamie, comisă de un om tânăr, mi-a ridicat mari semne de întrebare despre axiologia noilor generații, adică a aceleia pe mâna căroră va încăpea lumea viitorului...

Dar, să revin... Ieri, 27 noiembrie 2013, mi s-a spulberat curiozitatea de mai sus, anume ce părere va fi avut prietenul Ilie despre mine ca poet. Am primit un telefon de la un tânăr care m-a salutat, s-a recomandat și mi-a cerut politicoasă ca o vreme să nu-i fac public numele. Apoi mi-a spus: „Am 25 de ani, îmi place poezia, scriu adesea, dar încă nu cred că trebuie să public. Acum 3 ani i-am fost pacient dlui Dr. Ioan Ilie și, cum era un om comunicativ, a discutat cu mine, m-a întrebat ce fac, cum îmi petrec timpul și altele. I-am spus că pe lângă sport sunt pasionat de literatură, de poezie, în special.” La următoarea ședință de recuperare medicală, dl Doctor mi-a adus volumul dumneavoastră de poezii, „Cartea făpturii”, apărut în 2001. „Tinere, mi-a zis Dl Doctor, dacă vrei să scrii poezie adevărată, ține cont și de ce scrie acest poet.” Pe pagina de cuprins mi-a scris numărul dumneavoastră de telefon, dar n-am avut îndrăzneala să vă sun. O fac acum, în amintirea dlui Doctor...”

Ce pot să mai zic? „Mulțumesc, Doctore, să-ți fie luminată lumea de acolo...”

Petru Pistol

Fidelitatea clasicismului

Prostul
și citatul
evangelic

O carte cu adevărat mare își găsește întotdeauna grila convenabilă de lectură, vorbind fiecăruia pe limba lui. O carte esențială răspunde condiției speculativ-filosofice: „Un univers cu centru ubicuu și cu periferia niciunde”; oricât de fragmentată, o carte esențială își păstrează forța de coagulare a întregului.

Simbolul cărții mari este Biblia.

Unui sacerdot creștin din secolul al V-lea, Synesius din Cyrene, fiindu-i recunoscut meritul de slujitor al Domnului, i s-a încredințat căruia episcopala. Synesius a acceptat, dar a pus o condiție și anume să i se permită să-și adapteze discursul conform exigențelor: în viața de obște *philomython*, iar în intimitatea domestică *philosophon*. Cu alte cuvinte, să i se rezerve libertatea de a filosofa acasă și de a da lucrurilor un caracter mitic în public.

În Antichitate, până în prag augustinian, despre textul biblic se spunea – nici scriitorii creștini nu gândeau altfel – că este scris într-un limbaj simplu, sărac, lipsit de farmec. Ca apoi, peste secole, același text să fie citit uneori exclusiv pentru valoarea lui stilistică.

De altfel, Biblia participă la destinul comun al culturii antice, căreia i se rezervă tot mai mult statutul de depozit sapiențial: vrei să dai un început credibil și de autoritate „lecției” tale, te inspiri din *metafora bibliotecarului* (Gianni Vattimo) și, servindu-te de un cod, accesezi preceptul de o vechime perlată.

Mai există încă un mod de a lectura Scriptura.

Un profesor de limbi clasice predă studenților limba elină. Îi învață alfabetul, de fapt îi solicită să-l recunoască, pentru că în bună măsură îl știe, le oferă câteva noțiuni de flexiune nominală și verbală, plus o mână de cuvinte, dintre care multe regăsindu-se în limba română.

Pentru proba de verificare însă recurge la un test „înșelător”.

Fiind *Evanghelia* cel mai frecventat „manual”, predat din pruncie în trei mari „instituții de învățământ”: familie, școală, biserică, profesorul de limba elină selectează câte un verset *notoriu*, pretinzând alumnului să-l traducă. Acesta, buchisindu-l, recunoaște câteva cuvinte: *uranos*, *ge*, *iota*, *logos*, așadar: *cer*, *pământ*, *iotă*, *cuvânt*. Se va lumina atunci și, încrezător în posibilitățile sale de descifrare a textului evanghelic, va spune: „Cerule și pământul vor trece, dar din Cuvânt o iotă...”

Ce altceva a intenționat profesorul printr-un astfel de scenariu, decât 1) să-l încredințeze pe alumn că limba elină nu este fatalmente inaccesibilă și 2) să se convingă el însuși că textul evanghelic nu reprezintă pentru discipol o *terra incognita*.

Sensurile acestea îi sunt de înțeles și discipolului cu judecată, în timp ce prostul, fudul nevoie-mare, va ricana, excitându-și orgoliul directorial: - *Ce l-am păcălit!*

Și, într-un dialog al semnelor: - Pe cine, mă, *ridiculus mus*?

Colocviile Argeșului

Narcisism și narcisisme

Deși par, teoretic, ușor de recunoscut, narcisiștii sunt greu de descifrați, niciodată nu ești sigur dacă sunt doar *atipici* sau dacă, medical vorbind, este prezentă o *tulburare de personalitate*. Chiar psihologii spun că ar fi o boală fără putință de diagnosticare, deși tot ei acceptă, după nenumărate observații și controverse, un model *biopsihosocial* al narcisistului. Explicațiile specialiștilor coboară din *realitatea socială* a individului studiat, trece prin complexitatea de lumini și umbre dintre mediu și genetică, îndreptându-se cu interes spre rădăcinile biologice. Ceva din personalitatea profundă îl motivează pe narcisist să aibă nevoie permanentă de *admirația față de sine*, condiția lui îl determină să fie, după o sintagmă utilizată în psihanaliză, o persoană *absorbită în sine*, înfumurată și oarecum disprețuitoare în manieră. (*Dicționar critic al psihologiei analitice jungiene*). Narcisistul are cerințe mari de la cei din jur, dar nu are așteptări de la el însuși. Nu stabilește empatii cu ceilalți, relațiile lui sunt reci și superficiale, chiar dacă sunt îndelung studiate. Nu este atașabil, e sfidător și arogant cu cei care nu prezintă importanță (după părerea lui), iar uneori devine agresiv, ceea ce poate fi un simptom patologic. Caută compania celor de care se poate servi într-un fel sau altul, mai important și/sau mai bine plasați decât el, iar apoi își joacă rolul cu abilitate, își dublează personalitatea (a)părând un selectiv/un echilibrat/un integru. Disimularea este permanentă, narcisistul este cât se poate de convingător. El se detașează fără rezerve de ceilalți, îi domină sau îi părăsește, considerând mereu că are un *ascendent* asupra lor. Despică firul în patru, comentează, e suspicios și ia totul prea în serios/prea personal, chiar și atunci când este avertizat că greșește. Narcisistul nu pierde timpul vorbind/gândindu-se la altul, devine nerăbdător și neliniștit, dorind cu ardoare să (re)devină subiectul și centrul atenției. Chiar dacă dragostea de sine este o trăsătură interioară, o *rădăcină adâncată a personalității*, efectul ei iese la suprafață prin comportament, gesturi și cuvinte. Prin aerul de superioritate întreținut permanent, în mod natural, cu un firesc dezarmant. Cu toate acestea narcisistul ascunde, din păcate, propria lui dramă existențială. Psihanaliștii spun că ea începe de obicei încă din copilărie, de la relația non-empatică cu persoanele de reper ale copilului/părinții, care a fost dezamăgitoare și copilul n-a realizat o iubire de sine *autentică*. Prin urmare, tot restul lui de viață va ascunde o serie de conflicte nerezolvate și va negocia neîntrerupt cu veninoasele furii interioare.

Primul care a făcut referire la termenul narcisism a fost britanicul Havelock Ellis (1859-1939), folosindu-se de mitul lui Narcis, fără să anticipeze însă nici amploarea trăsăturii, nici cariera termenului. Narcisistul era descris, prin urmare, ca un individ care manifestă interes doar pentru propria persoană, problemele sale sunt de imagine, de putere, de prestigiu. Special, unic și arogant (amintind de frumosul fiu al nimfei Liriope, din mitologia greacă, cel care s-a oglindit în râul Cephios și de atunci n-a mai putut iubi pe nimeni altcineva), narcisistul exagerează cu prețuirea de sine și dă dovadă de vanitate/egoism/ autosuficiență. Epatează din necesitate și e snob fără să conștientizeze acest lucru. E reactiv când vine vorba de critica reală, pe care nu o recunoaște și, în consecință, nu o însușește. În general el ignoră rațiunea, nu cultivă respectul pentru celălalt și refuză modestia. Regulile sunt invocate doar pentru a fi impuse celorlalți, el însuși nu le aplică. Înfațurarea este un comportament constant al narcisistului, iar el presupune ignorarea potențialului uman al celorlalți. Narcisiștii nu sunt neapărat expansivi, dimpotrivă, uneori sunt persoane retrase, izolate, dar asta se întâmplă

pentru că ei refuză sistematic *amestecul cu ceilalți*, invocând un blazon închipuit pe care trebuie să-l poarte *cu demnitate*. Narcisiștii se cred valori incontestabile și, de aici, atitudinea lor degenează căpătând diferite forme de severitate. Cu toate acestea, Jung (care a pledat pentru restrângerea semnificației patologiei la *iubirea masturbatoare de sine*), credea de exemplu că meditația și contemplația nu sunt narcisice în sens patologic. De la artiștii considerați în general narcisici extindea ideea că *orice om care își urmărește propriul scop este narcisic*. Și Freud credea că ceva din această stare (*On Narcissism*, Freud, 1914) face parte din chintesența omenescului, fiecare dintre noi deține o doză de narcisism în mod nativ. Egoismul și egolatria sunt ingrediente ale naturii omenesti (inclusiv când iubim s-a vorbit de o atracție duală). El a departajat *narcisismul primar* (iubirea de sine și/sau investirea cu libido a propriului trup), de cel *secundar* (reunirea în propriul sine a întregii lumi obiectuale/ o persoană care se izolează de ceilalți). În schimb, Heinz Kohut (*părintele psihologiei sinelui*) combate viziunea psihobiologică a lui Freud, sinele nu se dobândește (cum susține psihanaliza), dimpotrivă el *este un dat* care funcționează ca atare. Există, astfel, și un aspect pozitiv al narcisismului el fiind *oglinda interiorității*. Din punct de vedere al psihologiei analitice, dezvoltarea narcisică echivalează cu *implicarea și investirea reală în propriul sine, dezvoltarea și menținerea unei bune păreri despre propria persoană, precum și construirea și atingerea unor ambiții și scopuri*. Teoriile mai vechi insistă asupra necesității de a învinge narcisismul în forma lui primară, pentru a nu degenera în forma lui patologică, cea secundară. Se pare că ultimele studii referitoare la narcisism îl cataloghează drept o condiție ce subzistă vieții, putând fi activată oricând în funcție de circumstanțe.

Theodore Millon concretiza cercetările sale oferind cinci subtipuri ale tipologiei: *narcisistul fără principii* (modelul antisocial, liber-perpetuu, care se mișcă după inițiativă proprie în oricare context, exploatează/fraudează), *narcisistul falic* (temerar-psihologic, care urmărește realizarea expresă a dorințelor, agresiv/dominant), *narcisistul amoroș* (histrionic, cu o permanentă atitudine dramatică și plasându-se mereu în centrul atenției, erotic/exhibiționist), *narcisismul compensator* (pasiv/agresiv, cu caracteristici negativiste/evită societatea), *narcisistul elitist* (închipuit, crede că reprezintă un nume cu greutate/ faimos) și *narcisistul fanatic* (capătă accente paranoide/întreține iluzia omnipotenței). Același teoretician ne ajută să recunoaștem narcisistul *de lângă noi* și diferitele narcisisme: *individul care așteaptă să facă alții treburile necesare, el considerându-se prea important pentru activități comune; nu oferă detalii despre viața personală decât cu zgârcenie; manifestă un grad ridicat de stres când lucrează în echipă; învinovățește pe alții pentru greșelile proprii; e preocupat de imaginea și de opinia publică; simte nevoia de a fi admirat; ajunge să vorbească despre el în orice conversație; are chiar un viciu de limbaj, folosește prea multe pronume*

– *eu/mie/al meu*. (unii observatori moderni, radicali, îl consideră un *infantil*).

Oricare teorie ar fi (mai) inspirată, prețuirea excesivă de sine este un lucru care ar trebui să ne dea de gândit, și când e vorba de noi înșine și când e vorba de altcineva. Pentru că ea este maladivă, devenind în timp distrugătoare, așa cum admirația excesivă l-a ucis în cele din urmă pe frumosul Narcis, care în interpretarea lui Oscar Wilde este o *victimă a firii umane*.

Magda Grigore

...narcisistul ascunde, din păcate, propria lui dramă existențială. Psihanaliștii spun că ea începe de obicei încă din copilărie, de la relația non-empatică cu persoanele de reper ale copilului/părinții, care a fost dezamăgitoare și copilul n-a realizat o iubire de sine autentică. Prin urmare, tot restul lui de viață va ascunde o serie de conflicte nerezolvate și va negocia neîntrerupt cu veninoasele furii interioare.

Pe drumul Damascului

După amiază târziu am tranzitat granița Libanului cu Siria revenind pe teritoriul sirian. Dacă la trecerea din Siria în Liban n-au existat niciun fel de probleme, în sens invers controlul pașapoartelor a durat parcă o veșnicie, atât de atent era verificat fiecare. În acest răstimp n-am avut voie nici măcar să coborâm din autocar, să ne mai dezmoțim oleacă picioarele, și a trebuit să ne mulțumim cu vederea forfotei dezordonate și pestrițe a celor care, asemenea nouă, așteptau la punctul vamal.

Nefericita stare de lucruri de la granița Libanului cu Siria a fost generată de tensiunile mocnite dintre cele două state. Cu tot "tratatul de fraternitate, cooperare și coordonare", semnat între ele la Damasc în 1991, Siria se încâpățânează să se amestece și să controleze, mai pe față, mai subteran, politica internă și externă a Libanului, cosemnatarul "tratamentului de fraternitate"... Începutul stării de încordare dintre Siria și Liban le-au făcut războiul civil din Liban și războiul israelo-arab. În urma conferințelor de la Ryad și Cairo, din 1976, Consiliul ministerial al Ligii Arabe a decis trimiterea în Liban a unei Forțe arabe de pace constituite majoritar din soldați sirieni, aceasta fiind retrasă abia în 2005, după asasinarea premierului Rafic Hariri. Însuși atentatul contra lui Hariri, care a avut loc la o jumătate de an după excursia mea în Liban, este contabilizat de analiștii specializați în politica din Orientul Apropiat în contul serviciilor secrete siriene.

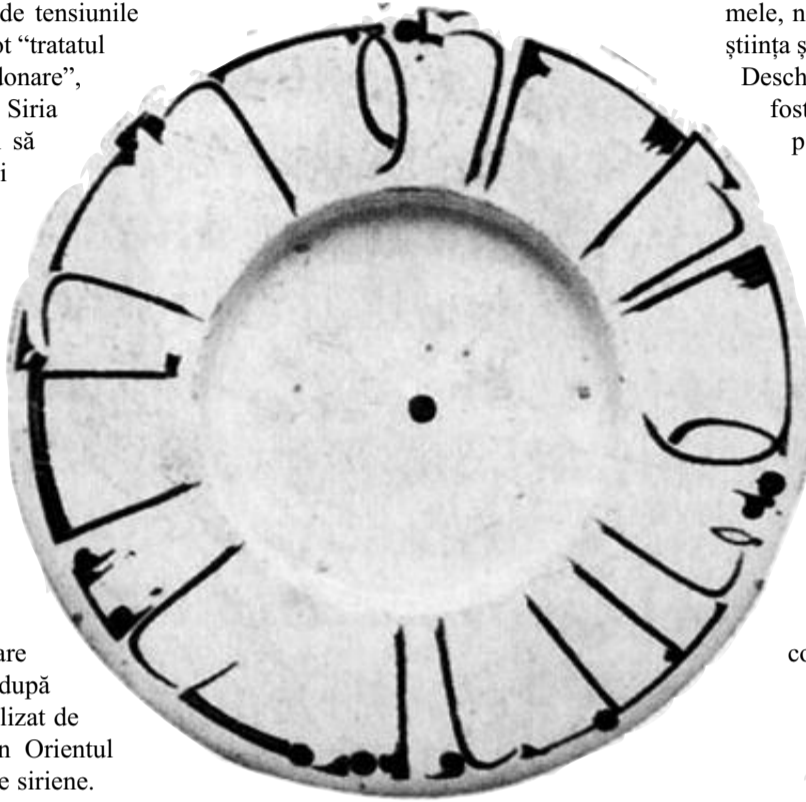
Locuitorii bătrânului continent sunt în cea mai mare parte ignoranți în ceea ce privește restul lumii și privesc cu ochelari de cal doar ce se petrece între Urali și Cabo da Roca, între Europa și America de Nord, recte SUA. Ajunși pe alt tărâm, europeanul se comportă ca picat din lună și nu înțelege, ca și în acest caz, de ce se stă cu ceasurile la granița dintre Liban și Siria, în partea siriană; de unde alergia arabilor contra tot ce e american (confundată cu o americană, în Iordania, un arab mi-a arătat printr-un gest elocvent cum îi vor lua gâtul președintelui Bush); de ce în timpul excursiei din 2005 nu întâlneai picior de englez sau francez, în schimb rușii lăsausu pretutindeni urmele stridente ale trecerii lor prin Siria și Iordania; de ce ambasada americană de la Aman era înconjurată de tancuri și încă multe-multe altele.

După o îndelungată așteptare, răgaz în care vameșii sirieni au studiat atent pașaport cu pașaport, să nu aibă cumva cineva viza Israelului, ceea ce din start trezește suspiciuni în lumea arabă, ni s-a dat drumul să trecem. Am apucat-o pe drumul Damascului...

"Drumul Damascului" a intrat în rândul expresiilor celebre prin revelația religioasă avută de vameșul fariseu Saul din Tars în timpul călătoriei sale spre orașul sirian. Revelația avută l-a transformat radical, făcând din prigonitorul creștinilor care fusese până atunci, "cel mai bun agent de propagandă a lui Hristos", cum s-a exprimat nu mai știu cine. Saul din Tars a intrat în istoria creștinismului sub numele de Sfântul Pavel. Stricto sensu însă, drumul Damascului a fost ruta schimburilor de idei dintre Egiptul antic și Orientul Apropiat, iar după cucerirea arabă, cea a "comerțului" filosofic, științific și artistic dintre antea Grecia și lumea medievală arabă, dar și invers, dintre lumea arabă și Occidentul creștin.

Li se pune în cărcă arabilor supremul act de barbarie culturală al incendiării Bibliotecii de la Alexandria, dar se ignoră prea adesea că tot arabii au salvat de la pierderea iremediabilă cele 1% manuscrise în mod miraculos scăpate de la

distrugere, fără de care gândirea antică ar fi rămas complet necunoscută. Maniheismul european care împarte radical totul în alb și negru, între bine și rău, între islamism și creștinism, a trecut incendierea celebrei bibliotecii antice pe răbojul marilor crime contra civilizației, uitând deliberat că înaintea arabilor, bibliotecii îi mai fusese dat foc în anul 48 î.Hr. de către Caesar, iar la sfârșitul secolului al IV-lea, la îndemnul patriarhului Cyril al Alexandriei, creștinii o devastaseră. Incitați religios de Omar I, cel de-al doilea calif al lumii islamice, în anul

Chină. Există în ceramica islamică un platou de o simplitate dezarmantă care m-a cucerit de la prima vedere. Suprafața de culoarea fildeșului are drept decor un chenar minunat caligrafiat în arabă, iar în centru, un punct care reprezintă pe UNU - cel din care derivă și în care se întoarce totul. În 2004, vizitând expoziția de ceramică arabă organizată de Louvre împreună cu Metropolitan Museum, șansa a făcut să dau peste această piesă celebră și să aflu semnificația textului: *Gustul științei este amar la început, dar în final e mai dulce ca mierea*. După cunoștințele mele, n-am habar de vreo altă civilizație în care știința și beneficiile ei să fie laudate astfel în artă.

Deschiderea spre cunoaștere a lumii arabe a fost admirabil rezumată în două distihuri de poetul arab Abu Ma'din ibn Hamad: *"Bogat, toate științele lumii te fac/chiar de totuși la pungă rămâi sărac"*, și *"La de la oricine te învață carte -/ce-ți pasă ție știința cine-o-mparte?"*

Drumul Damascului a avut un dublu sens cultural și artistic, dinspre Grecia antică spre capitala siriană, și dinspre Damasc spre lumea occidentală. În Orientul Apropiat, te împiedici mai la tot pasul de urmele lăsate de civilizația greacă și romană antică. Ceea ce caracterizează însă arta provincială antică de pe aceste meleaguri este supradimensionarea, de parcă scăpate din strânsoarea continentală ar suferi de bulimie spațială și s-ar tot umfla în volum de la un monument la altul, lucru evitat de arhitecții greci în patria lor, dar cultivat cu asiduitate de către romani.

Megalomaniei militare romane i-a corespuns, artistic vorbind, supradimensionarea arhitecturală. Corectarea acestui cusur supărător i-a revenit arhitectului sirian Appolodor din Damas. El e cel care, făcând drumul în sens invers, dinspre Damasc spre Roma, a dat prin arhitectura sa cea mai mare strălucire domniei lui Traian.

Appolodor din Damasc (60-129), născut în capitala siriană era de fapt ca origine grec, motiv care ne poate face să credem că ADN-ul artistic elin lucra în structura sa. Pe de altă parte, mediul oriental îi marcase sensibilitatea. Din simbioza celor două elemente care își disputau întâietatea în spiritul său, s-a născut o artă în care ele se îmbină armonios dând originalitate arhitecturii sale. Când și în ce condiții l-a cunoscut împăratul pe arhitect nu se știe, un lucru însă este cert, că l-a însoțit pe Traian în cele două războaie purtate cu dacii, și că a cunoscut foarte bine Dacia, lucru vizibil în concepția artistic-sculpturală a Columnei Traiane, unde sunt reproduse cu mare acuratețe peisajul, arhitectura autohtonă, figurile și îmbrăcămintea dacilor. Desigur, la executarea celor peste 220 de metri de panglică în basoreliev care îmbracă elicoidal Columna au lucrat mai mulți sculptori, însă ei au fost doar executații proiectului lui Appolodor, viziunea artistică aparținându-i integral. Arhitectul sirian, prin complexitatea preocupărilor sale - arhitectură, sculptură, inginerie militară (a scris chiar un tratat despre mașinile de război) amintește oarecum de personalitatea complexă a lui Michelangelo.

Cea mai mare realizare a lui Appolodor din Damasc a fost fără îndoială Forumul lui Traian, ansamblu reper pentru arhitectura antică romană. Ridicarea lui are legături inextricabile cu istoria României: glorificând victoria împăratului asupra dacilor, el a fost înălțat din aurul jefuit din Dacia. Arcul de triumf al lui Traian, cunoscut ulterior ca Arcul lui Constantin, era împodobit cu statui de daci și două medalioane cu scene de vânătoare la urs - simbolul Daciei. Cât despre Columnă, se poate spune că ea reprezintă

Stricto sensu ..., drumul Damascului a fost ruta schimburilor de idei dintre Egiptul antic și Orientul Apropiat, iar după cucerirea arabă, cea a "comerțului" filosofic, științific și artistic dintre antea Grecia și lumea medievală arabă, dar și invers, dintre lumea arabă și Occidentul creștin.

capitolul cioplit în piatră al istoriei noastre nescrise. Columna traiană înălțată de Apolodor din Damasc ne înveșnicește însă pe acest pământ mai mult decât orice testament scris. "Noi am fost aicea dintotdeauna"... E destul de ciudat faptul că mărturiile istorice antice și medievale despre străbunii noștri au fost lăsate tocmai de către doi sirieni: arhitectul Apolodor din Damasc despre antica Dacie și Paul din Alep despre perioada medievală a Țărilor Române. Nebănuite sunt căile Domnului...

Numele arhitectului sirian se leagă de mai multe construcții ridicate la Roma, există însă o altă construcție care îl leagă direct pe Apolodor din Damasc de pământul românesc: Podul lui Traian de la Dunăre. Podul de la Drobeta este expresia ingeniozității și îndrăzneții gândirii sale într-un moment în care nu existau încă mijloacele tehnice necesare unei astfel de întreprinderi ample și dificile. Lungimea podului, de peste un kilometru, dă încă și azi frisoane constructorilor. Constantin cel Mare a profitat de cunoștințele dobândite de la Apolodor din Damas în materie de construcție de poduri și, după ce și-a însușit abuziv Arcul de triumf al lui Traian, într-un gest de imitație, a ridicat în piatră un pod peste Dunăre (podul de la Drobeta era construit în cea mai mare parte din lemn), undeva între Sucidava, orașul Corabia de azi, și nu mai știu ce localitate de pe malul bulgăresc. Apolodor din Damasc a avut parte de un sfârșit absurd și tragic: contrazis de artistul-constructor într-o chestiune de arhitectură, împăratul Hadrian a reacționat prea puțin filosofic - l-a trimis pe arhitect în exil, iar ulterior a ordonat asasinarea lui.

Pe drumul Damascului s-au perindat mulțime de neamuri, figuri biblice și capete încoronate, cuceritori și oameni de știință sau artiști. Pentru că drumul Damascului n-a fost un simplu drum, ci un culoar pe care istoria l-a străbătut în toate sensurile timp de milenii.

Meditațiilor mele despre drumurile din astă parte de lume le pune capăt frâna autocarului în fața hotelului unde vom fi cazați. "Locația" e la vreo zece kilometri de Damasc, iar acest lucru se transformă într-un avantaj: la noapte nu mă vor mai trezi străgările muezinilor care-i cheamă pe bărbați să se achite de "datoria" conjugală, iar în zori nu vom avea parte de chemarea la rugăciune. La cină, aceleași preparate orientale, mai mult vegetariene, din care nu lipsesc năutul și linte, bunătați dispărute din bucătăria românească nu se știe când și de ce. Gustul delicios al bucatelor vegetariene suplinește cu succes cantitatea mai mică de carne, însă și aceea minunat gătită. În loc de pâini ni s-au adus lipiile acelea orientale cu aspect de clătite pe care le-am poreclit șervețele, pentru care pictorul Sălișteanu a făcut o adevărată pasiune. Oriunde te-ai duce în Orientul Apropiat, spectacolul angajaților de la restaurante cărând turnurile cu lipii este omniprezent. Ba uneori ai impresia că turnul de lipii are picioare, atât de înalt este încât purtătorilor nu li se mai văd capetele. Tejghelele pline de mirodenii, vânzătorii ambulante de ceai și băieții cărând turnurile de lipii-clătite adaugă un plus de pitoresc străzilor și așa viu colorate și forfotitoare. După o noapte în care obosită am dormit buștean, a doua zi m-am pregătit pentru întâlnirea cu orașul-legendă.

Pentru cei care nu i-au trecut pragul, Damascul este o imagine fantezistă, în genul celor 1001 de nopți, povestiri în care, de altminteri e adeseori pomenit. Moschei ale căror minarete, proiectate pe un cer greu de noapte și spuzit de stele, arată cu degetele lor subțiratic cornul lunii; străduțe strâmte pe care se strecoară în noapte umbre neliniștitoare și misterioase; palate în ale căror grădini, adevărate paradisuri vegetale, susură delicat havuzuri; poeți, cerșetori, înțelepți și viziri înnegurați, luptători cu fața smeadă, oțeliți precum tăioasele săbii pe care le poartă; cadâne dănțuind pe o muzică târăganată asemeni trestiiilor purtate de vânt, toate acestea alcătuiesc un clișeu mai niciodată conform cu realitatea văzută pe viu. Nici traseul turistic

stabilit de agenție nu-i oferă călătorului șansa unei imagini cât mai veridice din moment ce alege "obiectivele" sigure prin strălucirea lor, ocolind grijuliu autenticul adeseori sărăcăcios, dacă nu chiar mizer. O țară văzută dintr-un autocar cu aer condiționat e o imagine în mare parte contrafăcută. Singura șansă, minoră e drept, este ca timpul zis liber, adică în pas de voie, să fie folosit pentru a trece dincolo de imaginea carte poștală care ți se oferă. Personal am încercat să fac asta de câte ori a fost posibil, inclusiv la Damasc.

Dimineața, Damascul era încântător: cer senin, palate cu curți îmbrăcate în verdeață, flori, cântec de păsări calm și un du-te-vino colorat. E posibil ca bunăstarea sufletească în care mă aflam să fi contribuit și ea la înfrumusețarea lucrurilor, însă nu cine știe ce. În acel moment nici eu și nici localnicii capitalei siriene nu bănuiam dezastrul ce urma să cadă peste viețile damaschinilor și a sirienilor în general. Capitala siriană, așa cum arată imaginile ultime, e tare departe de cea vizitată de mine în 2005 și la distanță astronomică de imaginea ei idilică surprinsă în fineți de acuarelă de poetul arab din secolul IX, Al-Buhturi: "Damascul i-acum un rai roditor/cu grădini înverzite în spuza subțire" (...) "În umbrișuri acum viața-i fără opreliști,/ delicate margini de trai să te mire". Viața a devenit pentru locuitorii legendarului oraș un iad dominat de teroare și frică; grădinile roditoare, doldora de flori și fructe, sunt răvășite de exploziile rachetelor trase din ambele părți, spuza subțire a dimineților e năclăită de norii de praf ce se ridică deasupra capitalei la fiecare detonare. Cât despre "delicatele margini de trai", ele sunt spulberate de trasoarele morții. Cadavrele rămase de izbeliște pe străzile Damascului și a orașelor siriene răzvrătite împotriva dictaturii licențiatului în medicină de la Oxford, Bashar Al-Assad, umplu oricui inima de oroare. Pete două sute de mii de morți, aproximativ două milioane de refugiați, apele Mediteranei legănând sute de cadavre ale disperaților care au încercat să traverseze marea în căutarea salvării, țara și civilizația milenară distruse, acesta este bilanțul înfricoșător al celor trei ani de război civil.

Deasupra apocaliptice imagini se întinde sinistră și amenințătoare figura deșirat-caricaturală, cu trăsături reptiliene a lui Bashar Al-Assad. În numai opt ani, Damascul care mă încântase atât, a devenit un câmp de luptă fratricidă ce nu dă semne să se oprească.

"Dacă paradisul există pe pământ, în mod sigur acela e Damascul", scria un călător andaluz la sfârșitul secolului al XII-lea. Era inevitabil ca imaginea idilică a capitalei siriene, așa cum a fost descrisă de Al-Buhturi și poetul Ibn Jobayr, să sufere o serie de modificări dictate de schimbarea vremurilor și evoluția civilizației, însă Damascul, așa cum l-am văzut eu, păstra aerul său de odinioară, mai cu seamă în partea centrală. Să nu-și închipuie însă cineva că monumentele ar fi conservate în stare pură și separate unele de celelalte. Departe de așa ceva, elemente arhitecturale romane sunt intricate în cele islamice, iar cele islamice sunt cuprinse în arhitectura bizantină creștină. Arcadele porticului de la faimoasa moschee a Omeiazilor se sprijină pe capitelluri corintice. Accesul în piața Damascului, *sukul* Hamydié, se face pe sub câteva din coloanele monolit rămase intacte din fostele propilee ale templului lui Jupiter ridicat,

după câte știu, de Septimius Severus pe vremea când era comandantul legiunii romane din Siria. La rândul său, templul lui Jupiter a fost înălțat peste ruinele unui fost templu păgân închinat zeității orientale Hadad. Peste dărămăturile templului lui Jupiter a fost clădită în secolul al VIII-lea moscheea Omeyyazilor... Multe civilizații au dispărut de pe fața pământului, dar adâncurile Terrei le mai conservă încă rădăcinile.

E ciudat cum, până la urmă, se ajunge la o armonizare între părți atât de disparate și cum, cu timpul, se creează o unitate ce pare și chiar este firească. Este și cazul vestitei moschei de la Cordoba, din Spania, cea dintâi rivală întru frumusețe a moscheii de la Damasc cu care adesea este comparată. Ridicată pe locul unei catedrale vizigote, moscheea de la Cordoba în interior o adevărată pădure de coloane având în chip de coronament arcele în potcoavă specifice arhitecturii islamice. Trebuie spus însă trunchiurile copacilor, adică albele coloane de marmură și cele din granit sunt "împrumutate" de la monumentele romane în ruină, exact cum s-a întâmplat și în cazul moscheii de la Kairouan și a celei de la Damasc. Codrul des de coloane din moscheea de la Kairouan-Tunisia, atât de numeros încât nimeni n-a știut să-mi spună cifra lor exactă, este alcătuit din coloanele recuperate din ruinele Cartaginei romane, de la Sbeitla și Hadrumette, actualul oraș Sousse. Într-un fel ar trebui să li se mulțumească arhitecților musulmani care procedând la integrarea în construcțiile musulmane a acestor elemente arhitectonice antice, le-au salvat de la pierzanie.

Un fenomen de integrare, cu rezultat mai puțin spectaculos, dar de o mai mare originalitate, s-a petrecut la noi, în Hațeg. În construirea bisericilor de sat de la începutul Evului Mediu românesc, arhitecții țărani din Hațeg nu s-au sfiit să folosească materiale provenind de la monumentele antice romane. Cel

...Damascul este o imagine fantezistă, în genul celor 1001 de nopți, povestiri în care, de altminteri e adeseori pomenit. Moschei ale căror minarete, proiectate pe un cer greu de noapte și spuzit de stele, arată cu degetele lor subțiratic cornul lunii; străduțe strâmte pe care se strecoară în noapte umbre neliniștitoare și misterioase...

Propagandă pro Assad, tată și fiu, pe fațada unui magazin din Damasc

mai bun exemplu este biserica din Densuș: din bric-a-bracul de ruine rămas la Sarmizegetusa Ulpia Traiana, sătenii au încropit o biserică masivă și cam grosolan executată, dar a cărei vigoare frustră și originalitate nu conțin să uimească. În interior au încastrat lespezi romane inscripționate, printre care și piatra tombală a generalului Longinus, iar de pe coama acoperișului de lespezi în trepte doi lei romani scrutează împrejurimile. Sastisită de răceala repetitivă emanată de perfecțiunea arhitecturii clasice occidentale, am ajuns adeseori să prefer genul acesta de monumente nonconformiste care apucă mintea a mirare, vorba cronicarului.

Arhitectura islamică este însă altceva și altcum, dar mai cu seamă elegantă și subtilă chiar și atunci când se "împrumută" copios din vechile monumente romane. Integrarea nu mai e simplă alipire de detalii, ea este asimilare fericită după cum se va vedea.

DE LA ARCA LUI NOE – LA ARCA POEZIEI (XVI) (Jurnal de Armenia. 18-28 octombrie 2011)

26 octombrie

Hălăduirea mea, în voie, aproape la întâmplare, prin Erevan mă duce spre Catedrala (neamului, cum s-ar spune pe la noi) Sfântul Grigore, inaugurată în 2001, când s-au sărbătorit 1700 de ani de la adoptarea creștinismului ca religie oficială a statului armean. Fastuoasă în exterior, modestă ca aspect, sobră în interior.

Apoi cobor un lung șir de scări până jos, unde, pe dreapta, se înalță falnicul monument al lui Zoravar Andranik, conducător de oști care a luptat pentru libertatea țării sale, venerat până la sfințenie de armeni. El a încetat lupta în 1919, demobilizându-și regimentul, predându-și armele Catolicosului Tuturor Armenilor și plecând peste hotare cu gândul să adune oaste pe potrivă și să revină în Cilicia, pentru a restabili statalitatea armenescă, însă nu a găsit înțelegere și susținere la capii țărilor europene, ce au lăsat în voia sorții populația creștină din această parte a lumii. Andranik s-a stins din viață în anul 1927 în SUA.

De la baza monumentului, privind în perspectivă spre înălțime, se regizează parcă de la sine o trinitate sugestivă: brațul lui Andranik cu sabia în poziție verticală, pe dreapta turla cu cruce a Catedralei, pe stânga, departe, turnul de televiziune, această alăturare fiind oarecum emblematică pentru istoria multimilenară a armenilor.

Însă nu doar atât – în această compoziție *ca de la sine* mai e un element important: arborele, plopul încă verde spre sfârșit de octombrie. Și, în imaginația noastră, Arborele Vieții, zis Cosmic –, simbol religios universal, creștin.

În preajmă se află stația de metrou „Andranik voievodul” ce se numise „Okteambrean”. O iau la dreapta și dau de monumentul scriitorului și diplomatului rus Aleksandr Griboedov, cinstit aici pentru faptul că, pe când era ambasador în Persia, a contribuit la repatrierea familiilor de armeni exilați cândva cu forța. Griboedov a murit la numai 34 de ani, când mulțimea înfuriată a atacat Ambasada Rusiei în Persia.

Ei bine, cu rușii nu a fost numai bine în Armenia – și pe aici imperialismul țarist și-a făcut mendrele, precum reiese și dintr-un poem al dragului mie Osip Mandelștam: „Cinovnicu-i strașnic – mutră de saltea,/ Nu găsești un altul mai jalnic, caraghios,/ Delegat – mama ta, naiba să te ia! –/ La nicio cale pe armeanul plai muntos./ Te-ai duce învărtindu-te, se mai spune,/ Să putrezești, în veci fie-ți numele afurisit, –/ Bătrân conțopist, ce-ai furat bani cât încape,/ Fost gardist, ce ți-ai șters obrazul palmuit./ De privește-n ușa-ntredeschisă ceva cunoscut –/ Ba! – ți-pi cât te ține bojocul, – batjocură, zbiire!/ Mult mai avem să tot umblăm, pân-la coșciug,/ Ca făcucile satului după ciuperci la pădure?...”

Din punctele mai înalte ale Erevanului, se tot deschid vederi spre Araratul cel de un magnetism irezistibil, uluitor, încât deja parcă nu ar mai exista îndoială că anume acolo a ancorat Arca lui Noe. În secolul XIV, Papa Ioan al XXII-lea declarase Araratul drept punct de hotar între Europa și Asia. Pentru Armenia impactul a fost unul... dihotomic, ea pomenindu-se „divizată” (bineînțeles, imaginar; din păcate, peste ceva vreme – și politicește, prin înstrăinare, rapt, genocid) în cea occidentală (bizantină) și cea orientală (persană).

Deci, de pe punțile de observație ale Erevanului și Arcei literare privesc culmile conice *araratiene* pe care, în frunte cu Noe, coborau viețuitoarele debarcate din arcă. După retragerea apelor, pantele Araratului erau

răzmuiate sau deja zvântate și pe ele s-au imprimat mulțimi șerpuitoare de urme, de configurații și mărimi diferite – mai mari, mai mici, minuscule (de hârciog, să zicem, de veverițe, șoricea...). Parcă aici nu ar fi un subiect de pictură? Ceva „mai nuanțat” anume în surprinderea „babiloniei” de urme, urmușoare, urmulețe. Cum s-ar numi tabloul? În armeneste, cam așa: „Noian tapan Ararat”, *tapan* însemnând *arcă*, iar ceea ce în românește înseamnă *noian*, cu literă mică, adică mulțimea mulțimilor, în armeneste, cu literă mare, înseamnă pur și simplu *Noe*. Iar odată ce vine și tot revine vorba, gândul, poezia despre ce s-a întâmplat pe timpurile lui Noe, îmi aduc aminte și un text scurt, căruia i-am zis, probabil (acolo, la Chișinău), „Palindrom”. Acesta e:

„Precum un legănat de ape
pe sine legănându-se
cuvântul *potop* se citește egal
cap-coadă
coadă-cap...”

Aici, orice presupunere nu poate eșua în eroare, ci se poate aciuia, la urma urmelor și chiar pe urmele tale, într-o metaforă.

În liberă flanare, îmi trec prin minte multe de toate, inclusiv ideea lui Chateaubriand că misiunea Occidentului față de Orient e să-l învețe pe acesta libertatea. Dar înainte de ea dă peste mine o parafrază post-manifest-marxist: O năluca bănuie prin Europa literară. Năluca și realitatea numită *Literary Ark 2011*, ca o navigare în căutarea legăturilor cu ceilalți ca lume, comunitate, spiritualitate. În dorința de a te extinde pe tine însuși, cum zice prietenul David Muradian. Aviditatea de a fi trans-sine, trans-frontalier prin suflete înrudite.

Printre capitalele țărilor lumii, Erevanul e una cu cele mai multe monumente. Plus diversitatea conceptuală, stilistică a acestora, în ultimele două decenii cu o mutare de accent de pe clasicitate și neoclasicitate – pe modernitate, de pe realism istoric pe jocul asociativ, spre fantezie și „exagerare” metaforică. Unele dintre (și printre) ele – de-a dreptul atipice, originale, ingenioase, creative. Apoi coborârea (descinderea, descălecarea) monumentelor de pe soclu, pedestal – în stradă, la nivelul trotuarului, aleii, terenului de joacă pentru copii, exemplificarea (respectivă) având-o mereu la îndemână, la colț de stradă, în plină piață urbană, în fața lăcașelor de cultură, în fine – în memoria ta de om, dar și în cea electronică a camerei de luat vederi. Astfel, la colț de stradă îți întinde un trandafir de bronz statuia lui Kara-bala (Micuțul negru; sculptor A. Tokmagean). Monumentul a pornit de la concretitudinea „preluată” de legendă, Kara-bala fiind un personaj real al Erevanului, omul străzii care dăruia flori îndrăgostiților, domnișoarelor, ajungând personaj folcloric, lui fiindu-i dedicate poeme, cântece, astăzi devenind brand, silueta sa fiind întâlnită în magazinele de flori, în cafenele, săli de spectacol. Se spune că acela care ajunsese inofensivul, afabilul, simpatizatul personaj al străzii se numea Stepan Aratiunian, născut într-o familie bogată la începutul secolului trecut, care deținea o întinsă grădină de flori, *Florai aighiner*, confiscată odată cu instaurarea puterii sovietelor. Stepan se căsătorii, i se născuse un fiu, însă în anii 1934-1936 tânărul tătic face pușcărie pentru „jignirea publică a autorităților”, deținut în aceeași celulă cu marele poet Eghișe Ciarenț, care l-a și „prins” într-un poem. Familia i s-a destrămat, astfel că Stepan, devenit Kara-bala, se pomeneste în stradă, unde prinde a dăruii flori trecătorilor. Se îndrăgostește de o celebră actriță,

este atacat de un turc gelos, în care Stepan înfige cuțitul, sfârșindu-l. Nu voi depăna întreaga poveste a bietului, dar mereu cu flori în mână, om al străzii care, din nefericire, a murit, înghețând la colț de stradă. Iar monumentul lui cu trandafirul de bronz pe care vi-l întinde generos se află pe Bulevardul de Nord, în preajma magazinului „Emporio Armani”, de unde se deschide o perspectivă urbanistică absolut modernă spre Teatrul de Operă și Balet, nu departe de care, pe malul unui eleșteu nu prea mare, atrage atenția, impresionează, dar și contrariază monumentul compozitorului Arno Babadjanian. Privind la figura avântată a pianistului cu membrele disproporționate, aflate parcă în zvâcnul de aripi al unei uriașe acvile, orașenii discută, se aprind într-un perpetuu pro și contra, pe când alții și-au făcut obiceiul să atingă, să mângâie – a noroc, a șansă – enormul nas acvilin al renumitului muzician, această parte a corpului său de bronz fiind mereu lucioasă, lucitoare, neatinsă de patina, de oxidarea ce întunecă atare metal. Chiar dacă monumentul pare avangardist, neobișnuit, el a devenit unul dintre cele mai populare în Erevan și cred că e bine cunoscut și în lume, grație mijloacelor contemporane de mediatizare. Pentru că o merită cu asupra de măsură (muzicală!) această figură de cult și cultură.

Repet – îmi impune evidența: Erevanul e doldora de monumente! Dacă ne gândim la cele pe care le are Bucureștiul, ca să nu mai zicem de Chișinău. Bineînțeles, la proliferarea monumentalului de ambient au pus *umărul* și armenii din diaspora, care sunt de aproape trei ori mai mulți decât cei din țară. Dar e la mijloc și interesul unor artiști importanți din lume de a fi cunoscuți aici, la hotarul dintre realitate și mit, dintre piatra concretă a Araratului și legendara Arcă a lui Noe care, poate, își mai are rămășițele de cedru pe piscuri.

Printre cei mai „de-ai casei” sculptori în Erevan este columbianul Fernando Botero, prezent cu câteva lucrări curioase ca realizare, trezind și ele discuții, născând întrebări, sugerând răspunsuri, chiar dacă, uneori, nu mai e nimic de făcut, precum spunea Hemingway, deja citat cu acest gând: Îmbătrânesc nu doar răspunsurile, ci și întrebările.

Una dintre cele mai atractive (capod)opere ale columbianului este un gladiator (sau poate legionar) roman, bondoc, jovial, cu coif, cu un țiflic, un sfârâiac în loc de simbolul bărbăției, semi-namila aceasta aducând mai curând cu un Svejik al arenelor – pașnice, urbane, precum piețele, străzile Erevanului. (De altfel, romanii au ajuns pe aici prin anul 102 î. Hr., iar pe la noi, în Dacia, au venit „simetric”, prin 101 d. Hr.).

Fantomele lui Picasso și Dali, în variantă sculpturală, se simt la Erevan în largul, ba chiar în universul lor: un motan barosan, parcă din lavă vulcanică, un iepure mutant care, ca și Svejikul arenelor, au fost dăruite capitalei armenice de un businessman argentinian, numele căruia se termină, bineînțeles, în *ian*. Monumente recente, dar unele dintre ele (printre ele) având deja o aură de legendă, o iradiere/ irizare de mit, acestea drept componente metafizice din care se compune sufletul și suflul unui oraș, al unei țări, al unui popor, completând, îmbogățind, augmentând faptele realității și pregătindu-le pentru a se integra deja istoriei. Spre exemplu, despre motănoiu negru, ca de lavă, ce amintește într-un fel (sau altul) de Behemotul lui Mihail Bulgakov din *Maestrul și Margareta*, se spune că e oarecum... mistic. Unii cred, alții ba, însă Erevanul intră în rândul orașelor cu cei mai simpatici, mai curioși, mai memorabili coșcoega cotoi.

Erevanul e doldora de monumente! Dacă ne gândim la cele pe care le are Bucureștiul, ca să nu mai zicem de Chișinău. Bineînțeles, la proliferarea monumentalului de ambient au pus umărul și armenii din diaspora, care sunt de aproape trei ori mai mulți decât cei din țară.

Un instrument lingvistic de lucru: ION POPESCU-SIRETEANU, *Glosar dialectal din Bucovina și Moldova**

Grauriile populare sunt obiectul de cercetare al unor categorii largi de specialiști. Ele prezintă interes dialectologilor, lexicologilor, etnologilor, folcloriștilor, stilisților, gramaticienilor. Mai trebuie menționat că interesul pentru cunoașterea graiului din diferite zone ale țării datează din secolul al XIX-lea. Încă de atunci s-a recurs la metoda contactului direct cu informatorii, mai mult din interes pentru culegere de folclor, sau la cea prin corespondență, așa cum a procedat B. P. Hasdeu pentru *Etymologicum Magnum Romaniae*.

Înregistrarea lexicului regional a devenit o preocupare constantă în secolul trecut când, în afară de culegeri de termeni dialectali publicate în reviste de cultură, au apărut lucrări de sinteză care acopereau zone mai largi ale teritoriului lingvistic românesc: T. Porucic, *Lexiconul termenilor entopici din limba română în Basarabia*, Chișinău, 1931; I. Roșca, G. I. Dumitriu, *Terminologie geografică*, București, f. a.; C. Pajură, *Dicționar geografic istoric și toponimic al județului Mehedinți*, Turnu-Severin, 1947; *Lexic regional*, București, 1960; *Materiale și cercetări dialectale, I*, București, 1960; *II*, Cluj-Napoca, 1983; *Glosar dialectal Oltenia*, București, 1967; Maria Marin, Iulia Mărgărit, *Glosar dialectal Muntenia*, București, 1999 etc. O bibliografie bogată în această privință poate fi consultată în *Dicționarul toponimic al României. Oltenia, (DTRO)*, vol. I, A-B, sub redacția prof. univ. dr. Gheorghe Bolocan, Editura Universitaria, Craiova, 1993.

Glosarul dialectal din Bucovina și Moldova elaborat de prof. univ. dr. Ion Popescu-Sireteanu are meritul de a acoperi o zonă teritorială care cuprinde Bucovina și unele localități din Moldova. Au fost realizate anchete dialectale în 28 de localități. Aceste zone se mai regăsesc în unele anchete punctuale elaborate de diverși autori, dar de astă dată avem o imagine de ansamblu a graiurilor vorbite în această parte a țării.

În *Prefață*, autorul precizează numele localităților de unde a înregistrat personal termenii dialectali, specifici locului, ca și cărțile pe care le-a consultat și de unde a extras astfel de termeni. De reținut e că anchetele pe teren au fost realizate și în localități unde autorul a funcționat ca profesor în anii 1958-1962.

Materialul lexical cuprins în *Glosar* poate fi structurat în mai multe compartimente, în funcție de natura lor: fonetică, semantică, lexicală, etnologică.

Particularitățile de natură fonetică privesc fenomene ca palatalizarea consoanelor labiale sau deschiderea la *a* a lui *ă* pro tonic, care, în general, caracterizează subdialectul moldovean. Câteva exemple: *cânechiști* (cânepiști), *chiros* (piros „loc cu pir”), *chiscos* (piscos „cu multe

piscuri”), *chitușcă* (pitușcă „ciupercă”), *ghizuină* (vizuină), *hulpi* (vulpi) etc. Din cealaltă categorie: *capită*, *carpiniș*, *galeată*, *gavan*, *ladiță*, *largită*, *malai*, *naruitură*, *papășoi*, *pașune*, *patrare*, *rastoacă*, *sapat*, *sapatură*, *zatoacă*, *zavoară* etc.

Mult mai numeroase, cum e și firesc, sunt exemplele care privesc sensuri locale ale unor cuvinte din vocabularul general al limbii române: *carâmb* „fiecare din cele două bucați de lemn rotund în care se fixau spetezele la coșul căruței sau saniei” (Mănăstioara); *căzătură* „pădure cu copacii doborâți de vânt” (Sucevița); *ciușcă* „joc de priveghi” (Sucevița); *cotlon* „scobitură în adâncul muntelui, unde pot încăpea mai mulți oameni” (Sucevița); *cruci* „șale” (Mănăstioara); *dubă* „clopot mare de tablă, folosit când urcă și când coboară oile de la munte” (Câmpulung Moldovenesc); *galeată* „putinică de lemn în care se pune brânza la păstrat” (Mănăstioara); *hrănit* „cel ce bagă snopii în valul batozei” (Ghermănești); *inimă* „fâșia din mijlocul apei, unde curgerea ei este mai repede și nu îngheață niciodată” (Sucevița); *înmulțire* „belșug, creștere numerică” (Posteucă, 291); *palancă* ”1. pălărie de floarea soarelui; 2. mălai copt pe vatră în frunze de hrean” (Ghermănești); *pânză* „plasă de pescuit” (Grănicești) etc.

O secțiune foarte importantă a *Glosarului* o constituie termenii entopici (geografici populari). Aceștia intră, de regulă, în structura toponimelor compuse. Orice anchetă toponimică presupune atât înregistrarea numelui de loc, cât și explicații asupra termenilor din structura acestuia. În foarte numeroase cazuri, toponimul compus are ca prim termen un entopic, urmat de un nume comun, un antroponim sau un toponim (Balta Albă, Balta Boroșeanu, Balta Bistriței – *Dicționarul toponimic al României. Oltenia*, vol. I, p. 262-263). Entopicele desemnează forme pozitive sau negative de relief. Și în cazul entopicilor putem constata existența unor sensuri diferite de cel consacrat în limba română. Sensul entopicului înregistrat într-o localitate se explică prin particularitatea locală a configurației locului. Aceasta înseamnă că același cuvânt poate avea în localități diferite sensuri diferite. Alte ori, același cuvânt are sensuri diferite în aceeași localitate: *bobeică* „vârf de deal de formă rotundă; i se spune așa și unei gropi adânci și rotunde” (Sucevița). În acest exemplu, un loc denumit cu acest entopic are ca particularitate comună „forma rotundă”, chiar dacă una se referă la o formă pozitivă de relief, iar cealaltă la una negativă.

Cum relieful zonei cercetate este unul accidentat, de podiș și munte, cu o hidronimie pe măsura configurației terenului, ne așteptăm să întâlnim o bogată terminologie entopică.

Explicațiile primite de la subiecții anchetați sunt bogate în amănunte, suficiente să descrie specificitatea locului. *Bortă* apare în graiul local (Sucevița) în sintagma *bortă vântului*, explicat „locul deschis între două dealuri, unde se face curent mare”.

Multe entopice se explică prin raportare la o particularitate a unei alte entități. *Claie* „stâncă asemănătoare cu un stog de fân” (Sucevița); *crac* „partea unei ape curgătoare care se desface din albia cea mare” (Sucevița); *dinte* „stâncă ascuțită ieșită dintr-un deal” (Sucevița); *furcă* „locul unde se întâlnesc mai multe pâraie” (Sucevița); *gâtuitură* „locul unde albia unei ape curgătoare este strânsă mult de munți sau de dealuri” (Mănăstioara); *prag* „locul unde apa râului coboară în trepte; ieșitură scurtă și îngustă, ca o treaptă, pe coasta repede a unui deal, unde te poți odihni când urci spre vârf” (Sucevița); *prispă* „ridicătură de nisip, pietriș, lemne de la gura unei ape, care o împiedică să se verse” (Sucevița); *sorb* „locul unde o apă curgătoare este „suptă” în pământ; loc adânc, cu vârtej ascuns, într-o apă stătătoare” (Sucevița) etc.

Există în acest *Glosar* cuvinte de la care s-au dezvoltat familii de cuvinte. De la *bleah* „tablă, tinichea; vas de tablă; tavă de copt” (Mănăstioara) au rezultat *bleahar* „tinichigiu”, *bleahărie* „atelier de tinichigerie”, *bleahui* „a acoperi cu tablă, a tăblui”; *dâmb* „ridicătură de pământ, de formă rotunjită sau alungită la marginea unei lunci” (Sucevița), *dâmbuț* „malul de jos, care intră adânc în albia râului și pe care îl ocolește apa” (Sucevița), *dâmbac* „dâmb”, *dâmburel* „dâmb mic” (Grănicești); *farbă* „vopsea” (Mănăstioara), *farbu* „a vopsi” (*idem*); *gavan* „gaură în stâncă” (Calafindești), *gavanoasă* „stâncă cu gavan” (Sucevița), *gavaună* „loc întins și mai adânc” (Grănicești) etc.

Nu lipsite de interes sunt unele expresii, care pun în evidență ingeniozitatea creatoare, lingvistică, a poporului nostru: *a bate calea mânzului* „a umbla fără rost”, *a prinde cheag de vorbă* „a prinde curaj sau chef de vorbă”, *a se lăsa călcat pe gurgui* „a trece cu vederea, a permite ceva cuiva”, *a umbla la ham cu cineva* „a pune caii la căruță în tovarășie”, *a lovi în numele tatălui* „a lovi în frunte” etc.

Glosarul profesorului Ion Popescu-Sireteanu se prezintă ca o lucrare valoroasă, indispensabilă celor preocupați de studiul numelor de locuri, care sunt puși în situația de a explica etimologia acestora, dar și altor cercetători ai lexicului, pentru că evidențiază bogăția subdiviziunilor teritoriale ale limbii române.

* Editura Printis, Iași, 2013

...în cazul entopicilor putem constata existența unor sensuri diferite de cel consacrat în limba română. Sensul entopicului înregistrat într-o localitate se explică prin particularitatea locală a configurației locului. Aceasta înseamnă că același cuvânt poate avea în localități diferite sensuri diferite.

Număr ilustrat
cu artă islamică.

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că *Argeș* nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.

Revista ARGES poate fi procurată și prin comandă directă la sediul, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.
IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat postal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068. e-mail: revista_arges@yahoo.com.
Revista de cultură *Argeș* poate fi procurată în București de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGES

- Revistă lunară de cultură
- Apare sub egida Consiliului Local, a Primăriei Pitești și a Uniunii Scriitorilor din România
- Editată de Centrul Cultural Pitești
- Membră ARIEL

Senior editor:
CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Secretar de redacție:
SIMONA FUSARU (s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Corector: **RADU GÎRJOABĂ**

Redacția: Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitești.ro;
e-mail:
revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la
SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Fiecare autor care semnează în revista ARGES răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale.
Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.

actualitate